

HARMINC ÉV A TUDOMÁNYOSSÁG SZOLGÁLATÁBAN: Az Archaeolingua Alapítvány

BARTOSIEWICZ LÁSZLÓ¹

Magyar Régészet 11. évf. (2022) 2. szám, pp. 1–8. <https://doi.org/10.36245/mr.2022.2.1>

Az Archaeolingua Alapítvány 1991-ben Budapesten bejegyzett kiemelten közhasznú szervezet, melyet Bökönyi Sándor akadémikus (1926–1994, az egykori MTA Régészeti Intézetének igazgatója), Wolfgang Meid (az Innsbrucki Egyetem nyelvészeti intézetének professor emeritusa) és az MTA Régészeti Intézetének „Számítástechnika alkalmazása a régészetben” nevű kutatócsoportja hozott létre (utóbbit Jerem Erzsébet és Redő Ferenc képviselte). Ez a cikk az Alapítvány első harminc évének rövid áttekintése, különös tekintettel a publikációs eredményekre, amelyek a sokrétű kulturális tevékenység megbízható, objektív mércéjének bizonyultak. Nem célja, hogy összefoglalja az Alapítvány történetét; elsősorban inkább azzal foglalkozik – egy szereplő tapasztalatainak tükrében – mi történt az eredeti célkitűzésekkel a tudományos kutatás és könyvkiadás ezen területén. A visszatekintés ugyanakkor arra is alkalmat ad, hogy megfogalmazzuk a tudományos könyvkiadás és publikációk sokféle formájának mai lehetőségeit és kihívásait.

Kulcsszavak: MTA Régészeti Intézet, Universitát Innsbruck, régészet, számítástechnika, könyvkiadás, tudományszervezés

A KEZDETEK

Az Archaeolingua Alapítványt az alapító okirat szerint 1991. május 10-én hozták létre és még azon a napon, július 22-én vették hivatalosan nyilvántartásba. Az Alapítvány ötletét az alapítók azon meggyőződése hívta életre, hogy a korszerű kutatás eleve interdiszciplináris és nemzetközi. Emellett idejében felismerték az informatikai fejlesztések kulcsfontosságát a kutatómunka versenyképes, világszínvonalú művelésében. Ma az utóbbi szempont már szinte említésre sem méltó, evidenciának számít. Egy bő emberöltővel ezelőtt, az alapítás idején azonban Magyarországon ez még egyáltalán nem így volt, a számítástechnika csak akkor kezdett terjedni a tudományos intézményekben.

A kezdeményezés hangsúlyozott szempontjai jól tükrözik a kor szellemét, amely Magyarországon már az 1989-es, történelmi léptékű változások előtti évtizedben is a fokozatos politikai nyitás, a civil szervezetek önállósodása és a szakmai kapcsolatok lassú nemzetközi kiterjedésének következetes jeleiben mutatkozott meg. Az Alapítók szűkebb szakterületükön a régészeti, nyelvészeti és történelmi tudományok integrált művelését, valamint azok eredményeinek publikálását kívánták támogatni az egyre erősödő piaci trendek által teremtett, megváltozott gazdasági körülmények között.

Amint azt az alapítók kutatási területeit és egyben intézményi háttérét is megjelenítő Archaeolingua név is híven tükrözi, az Alapítvány célja olyan régészeti, nyelvészeti és az azokat összekötő történelmi kutatási eljárások kifejlesztése volt, amelyek e területek eredményeit a megfelelő médiumok segítségével mutatják be. Bökönyi Sándor intézetigazgatóként és az archeozoológia tudományágának nemzetközileg is egyik kiemelkedő kutatójaként rendkívül széles, több kontinensre kiterjedő kapcsolatrendszerrel rendelkezett ebben az időszakban; e kapcsolatok a régészet és az interdiszciplináris kutatások számos területét érintették. Wolfgang Meid személye pedig – az indogermán nyelvek és a keltakutatás nemzetközileg elismert alakjaként – a tudományterületek közötti hasonlóan sokrétű együttműködés további biztosítékát jelentette. Az Alapítvány létrehozásában fontos szerepe volt annak az kutatócsoportnak, amelyet Jerem Erzsébet és Redő Ferenc képviselt. Jerem Erzsébet a vaskori és kelta régészeti kutatások kapcsán számos osztrák, német, olasz és egy oxfordi ösz-

¹ Osteoarchaeological Research Laboratory, Department of Archaeology and Classical Studies, Stockholm University, e-mail: laszlo.bartosiewicz@ofl.su.se

töndij révén volt jelen ebben a nemzetközi kapcsolattrendszerben, míg Redő Ferenc a Régészeti Intézet igazgatóhelyetteseként a Római Birodalom régészeti kutatása kapcsán vett részt külföldi ásatásokon. Az új teamben kiemelt szerepet kaptak olyan feladatok, mint a digitális térképészet, az adatbázisépítés és a statisztikai módszerek alkalmazása. Mindezek mellett a csoport felvállalta a régészeti könyvkiadást is. Erre azért volt különösen szükség, mert az akkori kiadók – digitális háttér hiányában – már nem tudták a régészeti kéziratokat elfogadható időn belül és megfelelő minőségben megjelentetni. Ennek kapcsán az Alapítvány és a kutatócsoport támogatói az intézeti könyvtár fejlesztésének hatékony eszközét látták a kezdeményezésben, mely egyben a nemzetközi színvonalon előállított saját régészeti kiadványok révén az Intézet könyvsere-alapját is biztosítani volt hivatott.

Mindezekkel összhangban az Alapítvány székhelye az MTA Régészeti Intézete lett, amely még 1960-ban kapta meg az Űri utca 49. alatt található egykori Klarissza kolostor épületét a Budai Várban (TÖRÖK 2002, 21). Később az Alapítvány első önálló irodahelyisége az épület belső udvarának árkádjai alatt volt (1. kép). Bár Bökönyi Sándor halála után a kutatócsoport megszűnt és az Archaeolingua Alapítvány székhelye is új helyszínre költözött, küldetését nem adta fel és azóta is életben tartja az egykori alapítók szellemiségét és célkitűzéseit.

1. kép. Az Űri utca 49. udvara 2016 áprilisában a Régészeti Intézet emeleti ablakából nézve

AZ ALAPÍTVÁNY TEVÉKENYSÉGEINEK ALAKULÁSA

Az Alapítvány besorolási kategóriája kezdettől fogva közhasznú szervezet. Ennek lényege, hogy a tevékenysége során létrehozott értéket nem oszthatja fel, hanem azt az alapító okiratában meghatározott célokra kell fordítania.

Az Alapítvány vagyonának kezelő szerve a megalakulás óta egy jelenleg hét tagú nemzetközi kuratórium, melynek tagjait az Alapítók határozatlan időre kéri fel. Ez a testület dönt többek között a könyvkiadási tervről, a pályázatokról és a források felhasználásáról, valamint a tulajdonában lévő vagyontárgyak megfelelő megóvásáról.

Az Alapítvány célja a magas szakmai színvonalú kutatás támogatása a régészet, történeti nyelvészet, kulturális örökségvédelem területén és a kapcsolódó tudományterületeken, különös tekintettel az interdiszciplináris kutatásokra. Az évek során az Alapítvány közhasznú tevékenységét az eredeti célok következetes figyelembevételével folyamatosan igazította a jogszabályok fejlődő előírásaiban megfogalmazott közfeladatokhoz is. Az Alapítvány vállalásai között szerepel a kulturális és természeti örökséggel kapcsolatos ismeretterjesztés, magas színvonalú publikációk létrehozása, valamint az e tevékenységekhez kapcsolódó oktatás és ismeretterjesztés.

E fejleményekkel párhuzamosan az eredeti célkitűzés jelentősen átalakult. Az interdiszciplináris kutatásokban az egy-egy kutatáshoz kapcsolódó speciális régészeti jellegű feladatok ellátásához egyedi programok fejlesztése helyett inkább a létező kereskedelmi szoftverek (felhasználói szintű) elsajátítása és adaptálása jellemző; kiteljesedett ugyanakkor az adatbázisépítés és a statisztikai alkalmazások területe, amelyeket a régészet széles körben alkalmaz, míg a távérzékeléssel összekapcsolódott digitalizált térképészet és a grafikai dokumentációs eljárások egyenesen új tudományterületté váltak. Egyre szélesebb körben terjed a 3D technika és ezzel együtt a térbeli modellezés, melyre az Alapítvány születésekor még nemigen lehetett gondolni. Ezek az eljárások a régészeti jelenségek virtuális megjelenítésében nélkülözhetetlenek lettek. Mindemellett továbbra is alapkérdés a tudományos eredmények közzétevése, mégpedig a lehető legjobb minőségben. Úgy tűnik, hogy a digitális publikációkkal párhuzamosan egyelőre megmaradt a nyomtatott könyvek közzé-

tételére vonatkozó igény, amely az Alapítvány fő tevékenységévé vált. Az eredeti célkitűzések újragondolása azt is lehetővé tette, hogy fiatal kutatók különféle módon bekapcsolódhassanak ebbe a munkába.

A változatos feladatok hatékony megvalósítása érdekében az Alapítvány ösztöndíjat és egyszeri anyagi támogatást is nyújthat, illetve fő- és mellékállású alkalmazottak sorát is foglalkoztatta. Számos doktorandusz és fiatal kutató dolgozott már az Alapítványnál, elsajátítva a tudományos könyvkiadás és publikálás legkülönbözőbb formáit és az ehhez kapcsolódó napi gyakorlati munka számos részletét. Mára a helyzet jelentősen megváltozott, mert a felajánlható fizetések nem tekinthetők minden tekintetben versenyképesnek. Néhány fiatal tehetséget a kutatói pálya lehetőségei térítettek el a szerkesztőségi munkától, mások ma már más területen, de az Alapítványnál szerzett gazdag tapasztalatokat hasznosítva dolgoznak.

Három évtized dinamikus változásai közepette az Archaeolingua tevékenységének sikere leginkább a következetes kiadói tevékenység számszerű adatain, különböző trendjein keresztül fogható meg.

Az alapítók tevékenysége közül e téren leghívebben Jerem Erzsébet munkássága képviseli a folytonosságot. Régészeti szakértelme, szervezői és vezetői kvalitásai, valamint esztétikai értékrendje és kiterjedt kapcsolatrendszere a személyes készségek olyan szerencsés együttesét alkotják, amely meghatározó volt az Alapítvány felemelkedésében. Mindez természetesen nem halványítja el a hosszabb-rövidebb ideig odaadóan együttműködő többi munkatárs érdemeit, az övéhez hasonló szívós munkáját sem. Itt kell megemlítsük Kovács Rita kitartó tördelői, a munkaszervezéssel és terjesztéssel kapcsolatos tevékenységét, amely szintén csaknem három évtizedre nyúlik vissza.

KIADÓI TELJESÍTMÉNYEK

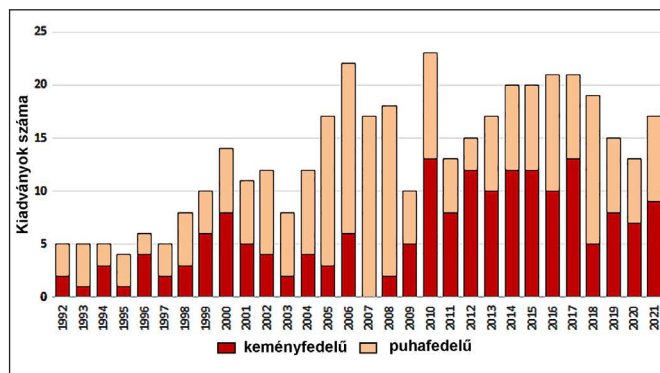
Azzal együtt, hogy az Alapítvány küldetése messze túlmutat a könyvkiadáson, eredményeinek legkövetkezetesebben megfogható, mérhető bizonyítéka a tevékenységét következetesen kísérő – mintegy dokumentáló – nem kevesebb, mint 220 kiadvány. Ezek adatai egyszerre szemléltetik a kutatott témakörök gazdagságát, egy-egy nagyobb projekt esetében az Alapítvány által vállalt kutatási oldalt vagy akár a sikeres könyvkiadáshoz nélkülözhetetlen technikai feltételek fejlődését is. Mindemellett a lista jól kirajzolja a kiépített tudományos kapcsolatok egyre szélesedő nemzetközi hálózatát is.

Történeti szempontból érdekes, hogy az 1951-ben alapított Akadémiai Kiadó az 1996-ban bekövetkezett tulajdonosváltásig az MTA kutatóintézeteiben elért hazai tudományos eredmények megjelenítésének jószerével egyetlen letéteményese volt (BARTOSIEWICZ 2017, 208). A kiadónak az egykori tudományos életben is mérvadó szocialista tervgazdálkodás (BÖKÖNYI 1993, 142) hagyományainak megfelelő szigorral tervezett költségvetésből azonban nehéz volt részesülni, ráadásul az évekig elhúzódó engedélyezési és könyvszerkesztési folyamat miatt az Akadémiai Kiadót egyesek szarkasztikusan csak „Akadémiai Bevevő” néven emlegették, mert számtalan kézirat sosem került közlésre.

Így a sokoldalú profillal induló Alapítvány abban az újnak számító piaci helyzetben jött létre, amelyben a rugalmas és gyors, de magas színvonalú tudományos könyvkiadás iránt megnövekedett a kereslet.

Ennek köszönhetően az Alapítvány egyúttal az Archaeolingua tudományos publikációsorozat kiadója is lett, amely az alapítványi célkitűzésekkel szoros összhangban elsősorban interdiszciplináris módszerekkel készült munkákat kezdett közölni a régészet és nyelvészet tudományterületéről. Maga az Alapítvány három évtizedes fejlődése során újabb (pl. muzeológiai, örökségvédelmi) publikációs fórumokat is kifejlesztett az eszköztárát folyamatosan gyarapító változatos médiumok segítségével.

A kiadványok fizikai tervezésétől a tartalmi jellemzők felé haladva érdemes áttekintenünk az elmúlt harminc év termését. Az Archaeolingua

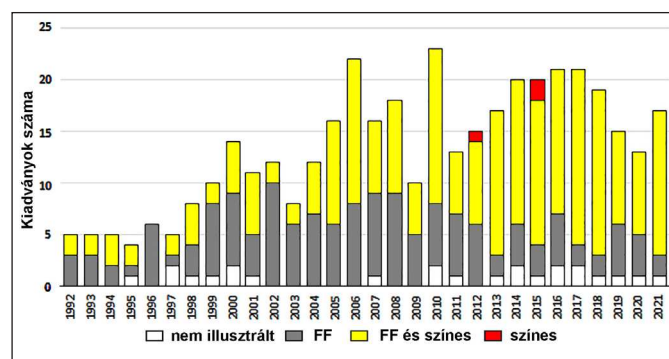
2. kép. Az Archaeolingua Alapítvány kemény- és puhafedelű kiadványainak időbeli eloszlása

valamennyi kiadványára a nagyfokú könyvészeti igényesség jellemző, amely a kemény- és a valamelyest olcsóbb puhafedélű könyvekben egyaránt megnyilvánul. E két könyvtípus párhuzamosan van jelen a kiadó kínálatában, noha a keményfedélű termékek részaránya a második tizenöt év során valamelyest növekedni látszik (2. kép). Ugyanezen a diagramon a 2000-es évek közepén némi visszaesés érzékelhető a kiadványok számában.

Az Archaeolingua kiadói története két, következetes arculatúra tervezett saját sorozattal indult. Az A4-es méretű, keményfedélű *Series Maior* jellemzően a szerkesztett, gyűjteményes kötetek fórumává vált, míg a B5-ös méretben megjelentetett, puhafedélű *Series Minor* a kisebb lélegzetvételű monográfiák megjelentetésére szakosodott. Igaz, a kétféle műfaj tekintetében olykor adódnak átfedések a két sorozat között (egyaránt megjelennek hosszabb monográfiák, illetve rövidebb szerkesztett kötetek). Itt kell említenünk a Kiadó egyedi jellemzőit is: a rendkívül találó könyvborítókat és azt a szintartományt amelyre az *Archaeolingua* kék jellemző.

A legelső, reprezentatív megjelenésű kiadvány címében és tartalmában is megtestesítette az Alapítvány interdiszciplináris célkitűzéseit, így afféle irányadó munkának is tekinthetjük. A Bökönyi Sándor által szerkesztett többszerzős kötet a Régészeti Intézet Békés megyében folytatott mikrorégiós kutatásainak eredményeit foglalta össze (3. kép). Ezen eredmények egy alapvetően Bökönyi felvilágosult tudományos stratégiai elképzeléseit tükröző projekt (BÖKÖNYI 1993, 143–144) részeként egy behatárolt terület rendkívül intenzív, több korszakot felölelő régészeti és természettudományos vizsgálatából származtak.

Ámbár az említett esztétikai szempontok eleve fontosak voltak a Kiadó munkájában, hangsúlyozandó, hogy a tetszetős kiállításon túl a színek hiteles megjelenítésének rendkívüli tartalmi fontossága is van a régészetben (pl. leletek, légifelvételek, térképek), akárcsak számos más, hasonlóan vizuális elemzésen alapuló kutatási terület (pl. művészettörténet, egyiptológia) esetében. Emiatt az Archaeolingua kiadványok kezdettől fogva nemcsak fekete-fehér, de színes illusztrációkat is tartalmaztak annak ellenére, hogy az utóbbiak előállítása mindig is költséges volt. A színes nyomtatás a Kiadó indulása idején még egyáltalán nem volt általános; számos jelentős kiadó, köztük külföldiek is, még ma is elzárkózik a nagyobb mennyiségű színes illusztráció közlésétől, éppen a költségek és az emiatt megnövekedő könyvár miatt.

4. kép. Az Archaeolingua Alapítvány kiadványok illusztráltságának időbeli eloszlása (FF: fekete-fehér képek)

CULTURAL AND LANDSCAPE CHANGES IN SOUTH-EAST HUNGARY

I

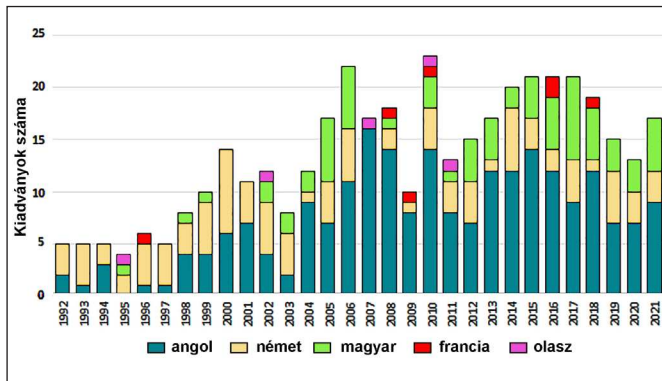
Reports on the Gyomaendrőd Project

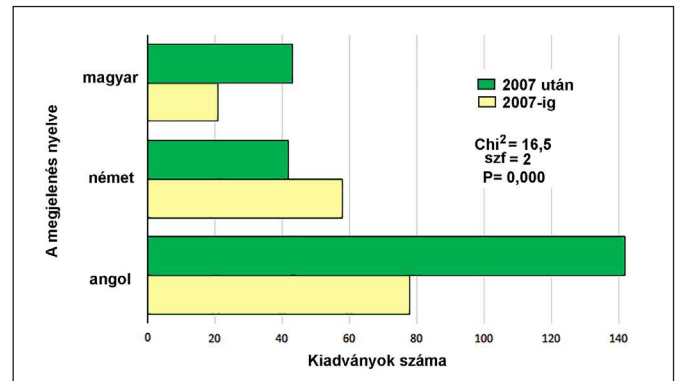
ARCHAEOLINGUA

3. kép. Archaeolingua Alapítvány első könyvének fedélterve

A 4. kép idősorán az is látható, hogy – néhány képanyag nélküli nyelvészeti munkát leszámítva – a színes képek használata következetesen növekedett és napjainkban gyakoriak a szinte csak színes képeket tartalmazó kötetek. A 4. kép diagramján látható trend háttérben egy még finomabb jelenség is felismerhető. Az Alapítvány három évtizedes fennállása alatt az alapító okiratban lefektetett célkitűzéseknek

5. kép. Az Archaeolingua Alapítvány kiadványok megjelenési nyelvének időbeli eloszlása

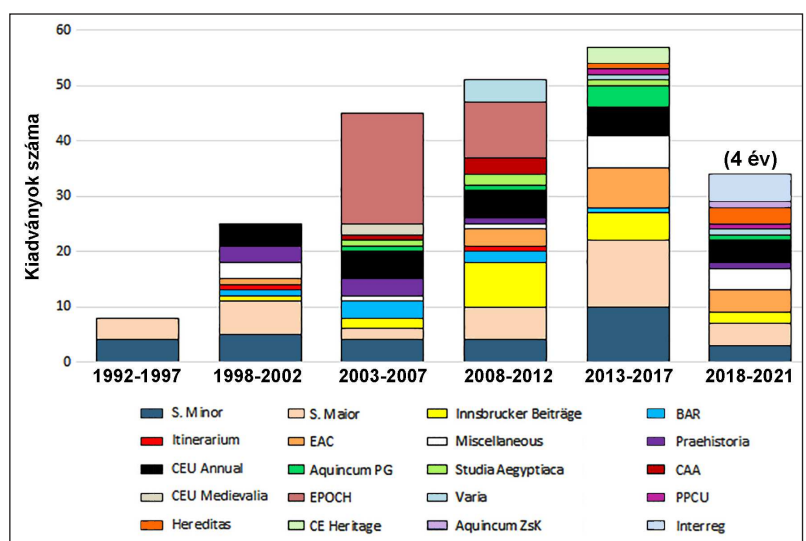
6. kép. Az Archaeolingua Alapítvány kiadványok fő megjelenési nyelvei időbeli változásának statisztikai ellenőrzése

megfelelően lépést tart a kutatási területét érintő technikai fejlesztésekkel. Az illusztrációs anyag ilyen mértékű növekedése (és, tegyük hozzá: minőségi fejlődése) elképzelhetetlen lett volna a digitális könyvkiadásban is terjedő számítástechnikai elemző- és szerkesztőeszközök nélkül. E magasszintű, rendkívül igényes könyvkiadás egyik legszebb példánya a Török László tiszteletére készült kötet, amely a Szépművészeti Múzeummal együttműködésben jelent meg.

Elemzésünkkel fokozottan tartalmi irányba haladva érdemes fontolóra vennünk a kiadványok nyelvét, ami a kiadói tevékenység mögött álló kutatók és kutatócsoportok hálózatára is fényt vet. A főbb nyelvek gyakoriságát időrendben figyelve ma már nem meglepő az angol nagyrészt uralkodó volta (5. kép). Az Alapítvány osztrák-magyar természetéből szinte magától adódó másik világnyelv, a német mára viszonylagos visszaesést mutat. Ehhez képest a kiadónak a harmadik évezred elejétől folytatott tevékenysége jóvoltából egyre több a magyar nyelvű kiadvány is az Archaeolingua könyvválasztékában; emellett a franciául és olaszul megjelent könyvek szórványos, de fontos színező elemei a kiadói választéknak. Ezeket a szemmel látható vonulatokat érdemes statisztikailag is ellenőrizni. Ha a kiadói ténykedés első és legutóbbi tizenöt évének adatait összevonnuk, azok között szignifikáns különbség állapítható meg (6. kép), megerősítve a megfigyelést, hogy az angol és magyar kiadványok száma mára többé-kevésbé megkétszereződött, míg a német nyelvűeké a világtrendnek megfelelően csaknem harmadával csökkent a két nagy időszak között. A magyarul megjelentetett könyvek számbeli növekedését nem kis mértékben a megnövekedett hazai kereslet magyarázza: az Alapítvány könyveit már régen nem kizárólag a régész vagy nyelvész szakma művelői, hanem a nagyközönség változatos, az új tudományos felfedezések iránt érdeklődő rétegei is olvassák. A könyvek vásárlói között az egyetemistáktól az amatőr régészekig, az iskolai történelemtanároktól az idegenvezetőikig szinte mindenki megtalálható.

Továbbá a tartalmi értékelés irányába, az Alapítvány nemzetközi beágyazottsága mellett tevékenységi körének sokszínű voltát is jól szemléltetik az Archaeolingua említett két saját sorozata mellé az idők során csatlakozott más, hosszabb-rövidebb életű magyar és nemzetközi kiadványsorozatok. Ezek döntő jelentőségűvé váltak az Alapítvány életében.

E gazdag repertoár ötévenkénti összeállítását a 7. kép és a Függelék táblázata mutatja (az elemzés idején, 2022 tavaszán a 2018–2021 időszakra vonatkozóan még csak négy évi adat volt elérhető). A sorozatok

7. kép. Az Archaeolingua Alapítvány által közzétett sorozatok időbeli eloszlása ötévenkénti összesítésben

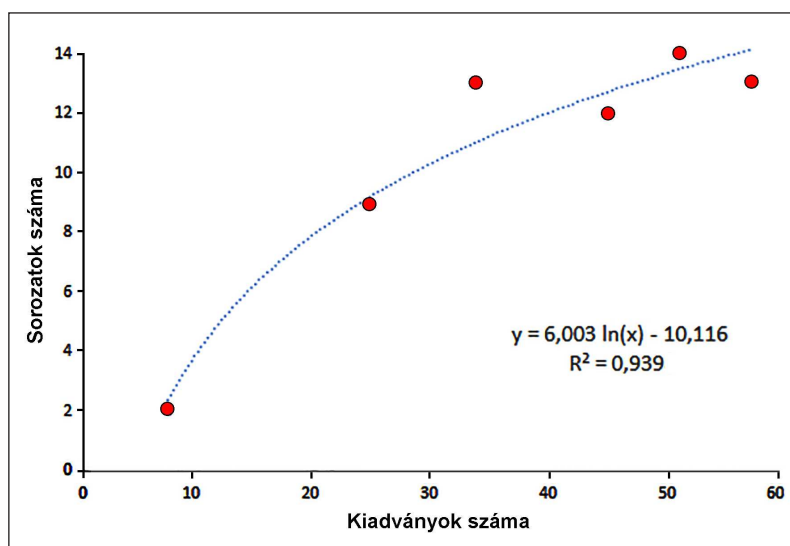
zatok jellege rendkívül változatos. Kiadásuk kisebb-nagyobb projektekhez, rendszeres konferenciákhoz, hazai és nemzetközi kiadói és egyetemi vagy intézményi együttműködésekhez köthető. Ennek köszönhetően a kiadói tevékenység mellett az Alapítvány fokozott mértékben bekapcsolódhatott a nemzetközi kutatás vérkeringésébe, azaz immár a publikációs tevékenység mellett kutatói, projektpartneri feladatokat is ellát.

Az állandó partnerek között szerepel például az MTA Régészeti Intézetének utódja, az ELKH Bölcsészettudományi Központ Régészeti Intézete, a Közép-Európai Egyetem (CEU) és az Európai Régészeti Tanács (EAC), a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, valamint a Miskolci Egyetem. Különösen gyümölcsöző az együttműködés az ELKH BTK Régészeti Intézetével, bár annak fő folyóiratát (*Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae*) mindmáig az Akadémiai Kiadó jogutódja gondozza. Emellett azonban az Intézet saját évkönyvet is megjelentet *Antaeus* (1985-ig *Mitteilungen des Archäologischen Instituts der Ungarischen Akademie der Wissenschaften*: BARTOSIEWICZ et al. 2011, 317) címen, melynek újabb kötetét már az Archaeolingua publikálja. A *Varia Archaeologica Hungarica* című intézeti sorozat első kötete még 1986-ban jelent meg; célja a Régészeti Intézet munkatársai által kutatott régészeti lelőhelyek és leletgyűttesek valamint, ilyen tárgyú monográfiák és gyűjteményes kötetek közzététele volt (TÖRÖK 2002, 58). Ezen intézeti sorozatnak további megjelentetésére az Archaeolingua 2009-ban, a 23. kötettől fogva kapott megbízást. Igen jelentősek még a Magyar Régészeti Topográfia sorozat frissen közölt kötetei és más önálló nagymonográfiák, valamint egy új, közösen életre hívott és szerkesztett, igen sikeres, kétnyelvű sorozat, a *Hereditas Archaeologica Hungariae*, melyben eddig négy kötet jelent meg.

Az Alapítvány további kiadványsorozatai között szerepel az oxfordi Archaeopress kiadóval együttműködésben megjelentetett *Közép-Európai Régészeti Örökség (Central European Archaeological Heritage Series)*, valamint a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Régészeti Intézetének, illetve az Eötvös Loránd Tudományegyetem Egyiptológia Tanszékének kutatási eredményeit bemutató sorozatok.

Végül, de nem utolsó sorban az Alapítvány immár egy évtizede egy negyedévente megjelenő, kétnyelvű, online open-access, ismert és gyakran idézett szakmai magazint is közlétesz *Magyar Régészet/Hungarian Archaeology* címen. Ez a tevékenység mára a kiadó munkájának egyik legfontosabb része lett; a folyóirathoz kapcsolódó eddigi munkáról és eredményekről részletes ismertetés olvasható a Magyar Régészet 2022. tavaszi számában (MESTER 2022, 1–7). A magazinban ma már doi számmal jelennek meg a tanulmányok, és a folyóirat súlyát jelzi, hogy 2021-ben felkerült az MTA Régészeti Tudományos Bizottságának folyóiratlistájára is, amely a kutatói minősítésben figyelembe vehető és a tudományometriában is jegyzett orgánumokat tartalmazza.

A sorozatok ekkora bőségét és változatosságát lehetetlen grafikusán szemléltetni. Áttekintésünk végén azonban érdemes még egy összefoglaló ábra mintázatát megfigyelnünk, amely rámutat a sorozatok fontosságának természetére az Alapítvány kiadói tevékenységében. Ha a 7. kép (illetve a Függelék) ötvenkénti összeállításában a sorozatok számának változását a kiadványok számának függvényében vizsgáljuk, nem egyenes vonalú, hanem enyhén lekonyuló, degresszív görbét kapunk (8. kép). Az erre vonatkozó statisztikai számítások szerint ez a két számsor józan ésszel is belátható, rendkívül szoros összefüggésben áll egymással. A görbület azonban arra figyelmeztet, hogy az adott kiadói kapacitás mellett a sorozatok kívánatos száma véges, a kiadványok számának növekedését nem követi egyenes arányban: nem biztos, hogy a kiadványok

8. kép. Nemlineáris kapcsolat az Archaeolingua Alapítvány kiadványainak száma és a kiadott sorozatok száma között ötvenkénti összesítésbe

ekkora változatossága a jelenlegi kiadói kapacitás mellett hosszú távon is fenntartható marad. Emiatt az alkalmi együttműködések mellett döntő szerepe lesz a hosszabb távon, következetesen megjelentethető sorozatoknak.

EPILÓGUS

Végezetül érdemes felidéznünk az 1991-es alapító okirat egyik fontos mondatát:

„Az Alapítók attól a felismeréstől vezérelve hozták létre az Alapítványt, hogy a régészeti, nyelvészeti és történelmi tudományok korszerű, integrált művelését, valamint azok eredményeinek publikálását napjaink nehéz gazdasági körülményei között támogassák.”

Harminc év távlatából elmondható, hogy ez a küldetés semmit sem veszített a fontosságából, a „tudományok korszerű, integrált” művelése még számos kiaknázatlan lehetőséget rejt magában (például BARTOSIEWICZ 2021); ráadásul a szellemi élet területén „napjaink nehéz gazdasági körülményei” sem javultak következetesen. Fontos megjegyezni, hogy az Alapítvány független szervezet. Politikai tevékenységet nem folytat, szervezete pártoktól független és azoknak anyagi támogatást nem nyújt, illetve tőlük támogatást nem kap.

Maga az Alapítvány számos pénzügyi, sőt egzisztenciális kihívással szembesült emberöltőnyi története során. Mindezek ellenére mára az Archaeolingua Kiadó a szakmán belül neves nemzetközi kiadókkal is felveszi a versenyt, noha nem áll mögötte se világhírű egyetem, se bőkezű szponzorok, mint amilyenek a nagy tudományos kiadókat fenntartják a fejlettebb országokban. Emiatt a kiadványok értékelésénél kevésbé látványos, de nem kevésbé tanulságos az Alapítvány gazdaságtörténete, amelyre e rövid összefoglaló keretében nem térhettem ki. A megadott terjedelmet ugyancsak meghaladta volna az alapítványi kiadványok gazdag tárházának részletes ismertetése, mely pedig híven szemléltethette volna az Archaeolingua többször is említett tematikus sokszínűségét. Szerencsére az Alapítvány saját honlappal és webshoppal rendelkezik (www.archaeolingua.hu). Az érdeklődők ugyanitt mélyülhetnek el a kiadványok címének egyenkénti felsorolásában, az akciókra vonatkozó híradásokban, illetve az új publikációkra vonatkozó útmutatásokban is.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A bemutatott elemzések adatait, a kiadványok katalógusát Mester Anna, illetve Kovács Rita állította össze és bocsájtotta a rendelkezésemre. Az 1. kép Bondár Mária felvétele. Az Alapítvány kezdeteinek felvázolásában Redő Ferenc volt segítségemre. A szöveg végső változatának kialakításához Laszlovszky József járult hozzá. Hathatós segítségüket ezúton köszönöm.

IRODALOM

Bartosiewicz L. (2017). Archaeology in Hungary, 1948–1989. In: Lozny, L. R. (ed.). *Archaeology of the Communist Era. A Political History of Archaeology of the 20th Century*, New York: Springer, 61–85. https://doi.org/10.1007/978-3-319-45108-4_9

Bartosiewicz L., Mérai D. & Csippán P. (2011). Dig up-dig in: Practice and theory in Hungarian archaeology. In: Lozny, L. R. (ed.). *Comparative archaeologies: A sociological view of the science of the past*, New York: Springer, 273–337. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-8225-4_11

Bartosiewicz L. (2021). Herding cats. *Current Swedish Archaeology* 29, 56–71. <https://doi.org/10.37718/CSA.2021.07>

Bökönyi S. (1993). Recent developments in Hungarian archaeology. *Antiquity* 67, 142–145. <https://doi.org/10.1017/S0003598X00045191>

Mester Zs. (2022). Visszatekintés a Magyar Régészet folyóirat első tíz évére. *Magyar Régészet* 11/1 1–7. <https://doi.org/10.36245/mr.2022.1.6>

Török L. (2002). The Archaeological Institute of the Hungarian Academy of Sciences: The First Forty-one Years, 1958–1999. *Antaeus. Communicationes ex Instituto Archaeologico Academiae Scientiarum Hungaricae* 25, 15–61.

FÜGGELÉK

A sorozat címe	1992-1997	1998-2002	2003-2007	2008- 2012	2013-2017	2018-2021	Összesen
Series Maior	4	6	2	6	12	4	34
Series Minor	4	5	4	4	10	3	30
Innsbrucker Beiträge		1	2	8	5	2	18
BAR		1	3	2	1		7
Itinerarium		1		1			2
EAC		1		3	7	4	15
Praehistoria		3	3	1		1	8
CEU Annual		4	5	5	5	4	23
Aquincum PG			1	1	4	1	7
Studia Aegyptiaca			1	2	1		4
CAA			1	3			4
CEU Medievalia			2				2
EPOCH			20	10			30
Varia				4	1	1	6
PPCU					1	1	2
Hereditas					1	3	4
CE Heritage					3		3
Aquincum ZsK						1	1
Interreg						5	5
önálló kiadvány		3	1	1	6	4	15
Összesen	8	25	45	51	57	34	220

A táblázatban használt rövidítések:

Innsbrucker Beiträge = Innsbrucker Beiträge zur Kulturwissenschaft, az Institut für Sprachwissenschaft der Universität Innsbruck (Ausztria) közleményei

BAR = British Archaeological Reports, Oxford

Itinerarium = Itinerarium Hungaricum, Magyarország műemlékei

EAC= Europae Archaeologiae Consilium

Praehistoria = a Miskolci Egyetem Östörténeti és Régészeti Tanszékének folyóirata

CEU Annual = a Central European University (Budapest/Bécs) évkönyve

Aquincum ZsK = Aquincumi Zsebkönyvek

Studia Aegyptiaca = Eötvös Loránd Tudományegyetem Egyiptológiai Tanszékének közleményei

CAA = Computer Applications and Quantitative Methods in Archaeology

CEU Medievalia = a Central European University (Budapest/Bécs) középkori Tanszékének közleményei

EPOCH = European Network of Excellence on ICT Applications to Cultural Heritage

Varia = Varia Archaeologica Hungarica, a mai Bölcsészettudományi Központ Régészeti Intézetének sorozata

PPCU = Archaeological Studies, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem (Budapest) közleményei

Hereditas = Hereditas Archaeologica Hungariae

CE Heritage = Central European Heritage Series, Archaeolingua and Archeopress

Interreg = Iron Age Danube Project, European Council